

Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Toplantı Notları

Konuşmacı: Kader Sevinç, CEO, Forward 1919 Küresel Stratejik Danışmanlık ve Avrupa Yapay Zeka Merkezi, Brüksel

Tarih: 24 Aralık 2024

Konuşma Başlıkları ve İçerik Notları

1. Avrupa Birliği Nereye Gidiyor?

Fransa ve Almanya, Avrupa Birliği'nin (AB) iki temel taşı olan ülkeler olarak kabul edilir. Ancak, her iki ülkede de yaşanan siyasi çalkantılar, AB'nin bugünü ve geleceği üzerinde derin etkiler yaratmaktadır.

Fransa'daki Siyasi Kriz:

Aralık 2024'te Fransa'da Başbakan Michel Barnier liderliğindeki hükümet, Ulusal Meclis'te yapılan güven oylamasını kaybederek düştü. Bu, 1962'den bu yana Fransa'da bir hükümetin güven oylamasıyla düşürüldüğü ilk olaydır.

Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, 13 Aralık 2024'te François Bayrou'yu yeni başbakan olarak atadı. Ancak, muhalefet partileri ve analistler, Bayrou'nun hükümetinin de uzun ömürlü olmayabileceğini öne sürmektedir.

Aşırı sağcı/populist Le Pen ise siyasi gücünü korumaktadır.

Almanya'daki Siyasi Gelişmeler:

Almanya'da, koalisyon hükümetinin çökmesi nedeniyle federal seçimler Şubat 2025'e çekildi. Anketler, merkez sağ Hristiyan Demokrat Birlik (CDU/CSU) partisinin %32,6 ile önde olduğunu göstermektedir. Aşırı sağcı, Almanya için Alternatif (AfD) partisinin oy oranı ise %17,9'a yükselmiştir. Bu durum, çeşitli kesimlerde Avrupa çapında endişeye sebep olmaktadır.

AfD, seçim kampanyasında Almanya'nın AB'den çıkması (Dexit) ve Alman Markı'na dönüş gibi radikal öneriler sunmaktadır. Bunlar gerçek olması çok olası öneriler olmasa da merkez partiler üzerinde bir baskı yaratmakta ve eğilimlere etki etmektedir.

AB Üzerindeki Etkiler:

Fransa'daki hükümet krizleri ve Almanya'daki siyasi belirsizlikler, AB'nin karar alma süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Özellikle Almanya'da AfD'nin yükselişi ve Dexit söylemleri, AB'nin bütünlüğü ve geleceği konusunda endişelere yol açmaktadır.

Bu gelişmeler, AB'nin reform süreçlerini ve genişleme politikalarını yavaşlatabilir. Ayrıca, AB'nin küresel arenadaki liderlik rolü ve iç bütünlüğü üzerinde de olumsuz etkiler yaratma potansiyeline sahiptir. Merkez partilerin iktidar ortaklığı kurması bu karamsar senaryoların önüne geçebilir.

AB'nin Genişleme Politikası:

Batı Balkanlar: AB, bölgedeki istikrarı sağlamak için genişlemeyi yeniden önceliklendirmeye çalışıyor. Ancak, bürokratik ve siyasi engeller mevcut.

Türkiye ile İlişkiler: Jeopolitik dinamikler, mülteci iş birliği, enerji projeleri, savunma politikalarındaki hareketlenme AB-Türkiye ilişkilerinde yeni bir denge arayışını gündeme getiriyor. Gümrük Birliği'nin modernizasyonu ve vize serbestisi gündemleri canlandırılmamakta.

Yeşil Dönüşüm ve Dijitalleşme:

AB, 2050 yılına kadar karbon nötr olmayı hedefliyor. Bu hedef doğrultusunda, 2021-2027 yıllarını kapsayan uzun vadeli bütçesinde, toplam bütçenin %25'inin iklim eylemine katkı vermesini ve çeşitli programlar aracılığıyla çevreye harcanmasını planlıyor.

2. Türkiye'nin AB Üyelik Sürecinde Kaçırılan Stratejik Fırsatlar ve Ulusal Çıkar Kayıpları

2004-2006 Reform Süreci:

AB müzakerelerinin başlamasıyla reform süreçlerini hızlandırma fırsatı kaçırıldı. AB içindeki Türkiye'nin üyeliği karşıtı gruplar güçlendi. Sonuç olarak, Türkiye'nin AB'deki imajı zayıfladı ve üyelik süreci durağanlaştı.

2016 Mülteci Mutabakatı:

AB, Türkiye ile göç krizi iş birliği modeli geliştirdi. Bu anlaşmanın etik boyutlarının sorunlu yönleri hala tartışılmakta. Diğer yandan Türkiye içine girdiği bu anlaşmadan elde edeceği ekonomik ve siyasi entegrasyonu ilerletecek fırsatları da değerlendiremedi. Sonuç olarak, Gümrük Birliği'nin modernizasyonu, vize serbestisi ve enerji projeleri de askıda kaldı.

Türkiye'nin Uluslararası Savunuculuk ve Stratejik İletişim Alanında Eksikliği:

Türkiye, AB'nin karar mekanizmalarında etkili bir lobi ve iletişim stratejisi oluşturamadı. Sonuç olarak, Türkiye'nin uluslararası arenada stratejik konumu ve ekonomik çıkarları zarar gördü.

Ulusal Çıkar Kayıpları:

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerinde yaşanan duraksamalar, iniş çıkışlar, çeşitli alanlarda ulusal çıkar kayıplarına neden olmaktadır. Bu kayıplar, ekonomik, enerji ve savunma sektörlerinde belirgin şekilde hissedilmektedir.

Ekonomik Kayıplar: Gümrük Birliği'nin Güncellenememesi

1995 yılında yürürlüğe giren Gümrük Birliği Anlaşması, Türkiye'nin AB ile sanayi ürünleri ticaretinde önemli avantajlar sağlamıştır. Ancak, hizmetler ve tarım gibi sektörleri kapsamaması ve AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı serbest ticaret anlaşmalarına Türkiye'nin dahil olamaması, ekonomik kayıplara yol açmaktadır. Gümrük Birliği'nin güncellenmesi gerektiği, AB'nin talebi üzerine 2014 yılında Dünya Bankası tarafından hazırlanan raporda da vurgulanmıştır. Bugün bu daha da elzen hale gelmiştir.

Enerji Politikaları Alanındaki Kayıplar

Türkiye, Doğu Akdeniz'deki enerji projelerinden dışlanmış durumdadır. Bölgedeki doğal gaz rezervlerinin değerlendirilmesi amacıyla kurulan konsorsiyumlarda yer almaması, enerji arz güvenliği ve ekonomik getiriler açısından kayıplara neden olmaktadır. Ayrıca, AB'nin enerji politikalarına entegrasyon eksikliği, Türkiye'nin enerji piyasası stratejilerinde rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. Yeni jeopolitik gelişmeler ışığında bu alanda yeni hamleler gerekmektedir.

Savunma Kayıpları: AB Savunma Fonları ve Projelerine Katılım Eksikliği

Türkiye, AB'nin savunma alanındaki iş birliği projelerine ve fonlarına dahil olamamaktadır. Özellikle, Avrupa Savunma Fonu ve Daimi Yapılandırılmış İş Birliği (PESCO) projelerine etkin katılım sağlayamaması, savunma sanayii ve askeri kapasite geliştirme açısından fırsatların kaçırılmasına yol açmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin savunma sanayi alanında AB'ye önemli katkılar sağlayabileceği, fayda elde edebileceği projelerde yer alamamasına neden olmaktadır.

Bu alanlardaki kayıpların telafisi için, Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde proaktif bir yaklaşım benimseyerek, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi, enerji iş birliği projelerine dahil olunması ve savunma alanında ortak projelerde yer alınması yönünde adımlar atması önem arz etmektedir.

Regülasyon ve Politika Süreçlerinde Eksiklik: Türkiye'nin Yüksek Maliyetli Namevcudiyeti

Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı olan Avrupa Birliği (AB), aynı zamanda Türkiye'nin ekonomik ve ticari düzenlemeleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. AB'nin politika ve düzenleyici girişimleri, özellikle Yeşil Mutabakat (Green Deal), Dijital Pazar Yasası ve AB Yapay Zeka Yasası gibi kapsamlı düzenlemeler, Türk ekonomisi üzerinde doğrudan etkiler yaratmaktadır. Ancak Türkiye, bu düzenlemelerin oluşum aşamalarında etkin yer alamamakta ve gelişmeleri çoğunlukla uygulama aşamasında takip edebilmektedir. Bu edilgen tutum terk edilmelidir.

Regülasyonlardan Geç Haberdar Olma:

AB'nin düzenleyici girişimleri, hem Türk özel sektörü hem de kamu sektörü üzerinde maliyet artırıcı etkiler yaratmaktadır. Örneğin, AB Yeşil Mutabakatı kapsamında karbon vergisi düzenlemelerinden (CBAM) kaynaklanan maliyet artışları, Türk ihracatçılarının AB pazarındaki rekabet gücünü zayıflatmaktadır.

Örneğin 2023 itibarıyla Türkiye'nin AB'ye ihracatının yaklaşık %41'i karbon yoğun sektörlerden gelmekte olup, CBAM nedeniyle yıllık 1 milyar avrodan fazla ek maliyet doğmuştur.

Lobi Gücünün Azalması ve Namevcudiyetin Yüksek Maliyeti:

Geçmişte Brüksel ve diğer AB başkentlerinde aktif bir lobi gücü olarak yer almaya özen gösteren Türkiye, son yıllarda bu stratejik alanları boşaltmıştır. Türk medyası, özel sektörü ve sivil toplum örgütleri, AB'nin karar alma mekanizmalarındaki etkinliklerini kaybetmiştir.

2000'li yıllarda Brüksel'de düzenli temsilci bulunduran Türk iş dünyası ve sivil toplum kuruluşlarının sayısı son 10 yılda %50'den fazla azalmıştır.

Türk Kamu ve Özel Sektörüne Yönelik Zararlar:

Türkiye'nin AB düzenlemelerine ilişkin geç bilgi sahibi olması ve süreçlere dahil olamaması, hem kamu sektörü hem de özel sektörde ek maliyetler ve rekabet kaybına neden olmaktadır.

Örneğin, AB'nin gıda ihracatına yönelik yeni izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik standartlarının 2024'te yürürlüğe girmesiyle, Türk tarım sektörü ihracatında %15'e varan bir düşüş öngörülmektedir.

Dijital Pazar Yasası (DMA) ve Dijital Hizmetler Yasası (DSA) gibi düzenlemeler, Türk teknoloji şirketlerinin AB pazarındaki varlığını sınırlamaktadır.

Medya ve Kamuoyu Alanlarının Boşaltılması:

AB kamuoyunda algı yönetimi açısından etkili bir stratejik iletişim stratejisinin olmaması, Türkiye'nin AB'deki imajını zayıflatmıştır. Brüksel'de etkin bir medya varlığının bulunmaması, Türkiye'nin politikalarını anlama ve anlatma kabiliyetini de sınırlamaktadır.

Yüksek Maliyet ve Stratejik Öneriler:

Bu boşluk, Türkiye'nin AB nezdindeki etkisinin azalmasına, ekonomik kayıpların artmasına ve uluslararası arenada görünürlüğünün zayıflamasına yol açmaktadır.

Bu eksikliklerin giderilmesi, Türkiye'nin ekonomik ve politik çıkarlarının korunması ve AB ile ilişkilerinde daha stratejik bir pozisyon elde etmesi açısından hayati önem taşımaktadır. Namevcudiyetin maliyeti, sadece maddi kayıplarla sınırlı değil, aynı zamanda stratejik fırsatların da kaçırılması anlamına gelmektedir.

3. Avrupa Yapay Zeka Merkezi ve AB Yapay Zeka Yasası

AB Yapay Zeka Yasası ve Stratejik Liderlik:

AB, AB Yapay Zeka Yasası ile etik yapay zeka standartlarını belirleyerek küresel bir norm koyucu olmayı hedefliyor. Bu yasa, yapay zeka uygulamalarının güvenli ve şeffaf olmasını sağlamayı amaçlıyor.

Avrupa Yapay Zeka Merkezi'nin Rolü:

AB politikalarına uyum sürecinde şirketlere stratejik destek sağlamak.

Dijital dönüşüm projelerine rehberlik ederek AB'nin teknoloji ekosistemine katkı sağlamak.

4. ABD-AB İlişkileri

2025 Trump Yönetimi ve AB'ye Olası Etkileri:

Savunma: Trump yönetiminin NATO üyelerinden daha fazla mali katkı talep etmesi bekleniyor. Bu durum, AB'nin savunma özerkliği arayışlarını hızlandırabilir.

Ticaret: Yeni ticaret tarifeleri ve gümrük anlaşmazlıkları gündeme gelebilir. Bu da AB ekonomisini olumsuz etkileyebilir.

Küresel İklim Politikaları: ABD'nin iklim politikalarından geri adım atması, AB'yi bu alanda liderlik pozisyonunu değerlendirmeye zorlayabilir.

Çin ile Rekabet ve Transatlantik İş Birliği:

AB, ABD'nin Çin politikalarına uyum sağlamakta zorlanabilir. Trump yönetimi döneminde AB ve ABD arasındaki Transatlantik ilişkilerde farklılaşmalar ve bağımsız politika hatları belirginleşebilir.

- Stratejik zerklik Arayışı:

AB, savunma projelerinde dışa bağımlılığı azaltarak daha özerk bir savunma kapasitesi geliştirmeyi hedefliyor.

2024 yılında AB'nin savunma bütçesi 50 milyar avroya ulaştı, bu bütçenin %30'u araştırma ve geliştirme projelerine tahsis edildi.

Ukrayna Krizi ve AB Savunma Politikası:

Ukrayna'daki savaş, AB'nin ortak savunma politikalarını hızlandırdı.

AB, Ukrayna'ya toplamda 20 milyar avrodan fazla askeri ve mali yardım sağladı.

6. Genel Değerlendirme ve Tavsiyeler

AB'nin Küresel Liderlik Stratejisi:

AB, iklim değişikliği, yapay zeka ve insan hakları alanlarında liderliğini güçlendirmeyi hedefliyor.

Türkiye ile İlişkilerde Fırsatlar:

Türkiye'nin ekonomik potansiyeli ve jeopolitik avantajları daha etkin bir şekilde AB-Türkiye ilişkilerinde kullanılmalı.

•••